

Leonard Milewski

W rocznicę Wielkiego Października

Palestra 14/11(155), 3-6

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

LEONARD MILEWSKI

W rocznicę Wielkiego Października

Dzieli nas 53 lata od epokowych dni Wielkiego Października, od dni, które „wstrząsnęły światem”. Salwy dział „Aurory” kierowane na Pałac Zimowy obwieściły światu narodziny nowej formacji społeczno-ekonomicznej, narodziny socjalizmu.

Formacja społeczna, która się wówczas rodziła, nie tylko stanowiła zasadniczy punkt zwrotny w dziejach narodu rosyjskiego, ale oznaczała zarazem przełom historyczny w dziejach całej ludzkości. System światowego kapitalizmu zachwiał się w swych posiadach i został rozerwany w najslabszym jego ogniwie, jakim była carska Rosja. Socjalizm z naukowej teorii walczącego proletariatu stawał się materialną siłą i rzeczywistością na obszarze jednej szóstej świata. Na gruzach caratu proletariats rosyjski, kierowany przez partię bolszewicką z Leninem na czele, powoływał do życia pierwsze na świecie państwo robotników i chłopów, państwo socjalizmu.

Pod względem znaczenia historycznego i skutków społecznych Rewolucji Październikowej nie da się porównać z żadnymi dotychczasowymi zmianami rewolucyjnymi, przez które przeszła ludzkość w swych dziejach. Te wszystkie bowiem dotychczasowe rewolucje, które stanowiły progi historycznego przejścia do nowych formacji społeczno-ekonomicznych i które dostosowywały stare stosunki produkcji do poziomu rozwiniętych społecznych sił wytwórczych lub, co jest prawnym tego wyrazem, zmieniały obowiązujące stosunki własnościowe — podejmowane były bez znajomości praw społecznych, obiektywnie rządzących historycznymi procesami rozwoju. Rewolucje te nie likwidowały i obiektywnie likwidować nie mogły wyzysku społecznego. Zastępowały jedynie jego stare formy nowymi formami eksploatacji, przystosowanymi do potrzeb zwycięskiej klasy eksploatatorskiej. Dlatego też przy przejściu władzy politycznej z rąk dawnych klas do rąk klasy zwycięskiej głównym łupem tej klasy stawała się machina państwowa, wyspecjalizowany aparat społecznego ucisku. Klasa zwycięska była bowiem zainteresowana nie w zniszczeniu tej maszyny, lecz w przystosowaniu jej do nowych zadań jako mechanizmu eksploatacji. Klasycznym tego przykładem jest przejście od państwa feudalnego do burżuazyjnego we Francji końca XVIII wieku.

Zwycięska burżuazja potrafiła przystosować do swoich zadań ten sam mechanizm ucisku, który dawniej służył feudalnym obszarnikom. Wykorzystała ona dla swego panowania aparat państwowy tej klasy, której w drodze przemocy odebrała władzę polityczną.

Rewolucja Październikowa była aktem świadomego swej misji dziejowej proletariatu uzbrojonego w naukową teorię marksizmu o prawach rządzących rozwojem społecznym. Proletariat ten kierowany był przez swą awangardę — partię bolszewicką, na czele której stał Lenin, wielki teoretyk i wódz rewolucji.

Rewolucja Październikowa, obalając carat i odbierając klasom uprzywilejowanym prywatną własność środków produkcji, likwidowała tym samym ekonomiczną bazę istnienia klas antagonistycznych i form społecznego wyzysku.

Koniecznym i niezbędnym warunkiem realizacji zadań i celów rewolucji było zburzenie starego mechanizmu państwowego. Dlatego też młoda władza radziecka rozwiązała i uznała za nie istniejące i nielegalne wszystkie stare organy władzy. Pozbawiła te organy ich faktycznej siły. Rozbroiła, rozpendziła i unieszkodliwiła ostoję ich siły, a mianowicie wojska oddane Rządowi Tymczasowemu oraz policję i żandarmerię.

Organa wymiaru sprawiedliwości stanowią zawsze jeden z najważniejszych elementów ogólnego mechanizmu państwowego. Wymiar sprawiedliwości w carskiej Rosji stanowił zasadniczy element ucisku wymierzonego przeciwko proletariatowi. Rewolucja musiała doszczętnie zburzyć ten mechanizm. Dlatego władza radziecka uznała za nie istniejące i nielegalne władze i organy sądowe wszystkich szczebli. Normy prawne chroniące i utrwalające istnienie tych organów uchylono i uznano za pozbawione mocy obowiązującej. Wszystkich dawnych funkcjonariuszy wymiaru sprawiedliwości pozbawiono stanowisk, tytułów, przywilejów i wszelkich innych atrybutów władzy.

Rewolucja Październikowa, burząc stary mechanizm wymiaru sprawiedliwości, zburzyć musiała także starą adwokaturę, w olbrzymiej większości zdecydowanie reakcyjną i związaną z caratem i rosyjską burżuazją. Takiego charakteru starej, przedrewolucyjnej adwokatury nie zmienia fakt, że w jej szeregach byli także ludzie postępowi, a nawet tacy jej przedstawiciele, którzy z bronią w ręku walczyli o zwycięstwo rewolucji na frontach wojny domowej, a później stali się wybitnymi działaczami i kierownikami państwa radzieckiego, jak np. byli adwokaci Stuczka i Kurski, którzy stanęli na czele Ludowego Komisariatu Sprawiedliwości. Sam zresztą wódz rewolucji, Lenin, był w latach dziewięćdziesiątych adwokatem i łączył wykonywanie tego zawodu z działalnością

cią rewolucyjną. Były to jednak jednostki nie zmieniające reakcyjnego oblicza dawnej adwokatury.

Budowa nowej adwokatury radzieckiej musiała być oparta na ogólnych celach i zadaniach rewolucji i państwa radzieckiego, na nowych socjalistycznych formach obrony i zastępstwa prawnego. Była to droga trudna i długa. Wystarczy wspomnieć, że dopiero lata 1928—1930 stają się latami przełomowymi w adwokaturnie radzieckiej. W tych bowiem latach powstają i utrwalają się kolegia obrońców jako formy socjalistycznego wykonywania zawodu adwokata, w których indywidualna praktyka zastąpiona została praktyką zespołową.

Rewolucja Październikowa ma szczególne znaczenie dla narodu polskiego. Obalenie przez proletariat rosyjski caratu i powstanie na jego gruzach państwa robotników i chłopów stanowiło podstawowy warunek umożliwiający powstanie niepodległego państwa polskiego. To dzięki fali rewolucyjnej, czerpiącej swą siłę z Rewolucji Październikowej, obalone zostały monarchie pozostałych dwóch zaborców, niemieckich i austriackich. Kiedy zaś wskutek najazdu hitlerowskiego naród polski ponownie pozbawiony został niepodległego bytu i groziła mu biologiczna zagłada, wówczas po raz drugi w jego historii odzyskanie niepodległości mogło nastąpić dzięki potędze armii radzieckiej, armii zrodzonej w dniach Wielkiego Października i przepojonej ideami rewolucji, armii, której potęgą oparta była na materialno-przemysłowym zapleczu zbudowanym przez naród radziecki.

Powstała po klęsce Niemiec hitlerowskich Polska Ludowa jest państwem, w którym władza należy do ludu pracującego miast i wsi. Kierownicza rola klasy robotniczej i jej partii, we współpracy z pracującym chłopstwem i inteligencją, determinuje charakter władzy państwowej i określa jej cel. Celem tym jest budowa socjalizmu. Cel ten naród polski realizuje, opierając się na braterskich stosunkach przyjaźni z narodami radzieckimi. Aczkolwiek budowa socjalizmu w Polsce przebiega w historycznie odmiennych warunkach, niż miało to miejsce w państwie radzieckim, to jednak doświadczenie, przykład i pomoc państwa zrodzonego w dniach Rewolucji Październikowej jest czynnikiem przyspieszającym tę budowę.

W całokształcie zadań przemian ustrojowych, jakie musiała rozwiązywać władza ludowa w Polsce, stanęło również zadanie dokonania zasadniczych zmian ustrojowych w dziedzinie wymiaru sprawiedliwości, w tym także w zakresie adwokatury. Nie tu jest okazja, aby wyliczać i omawiać wszystkie akty ustawodawcze, które miały przełomowe znaczenie dla reformy wymiaru sprawiedliwości i jego organów. Podkreślić tylko należy, że rokiem przełomowym był pod tym względem rok 1950.

Nie sposób jednak nie wspomnieć, że właśnie w roku bieżącym upłynęła dwudziesta rocznica uchwalenia w dniu 27 czerwca 1950 r. przez Sejm ustawodawczy ustawy o ustroju adwokatury. Jest to rocznica ważna. Ustawa ta bowiem stanowi dla adwokatury polskiej moment przełomowy. Po raz pierwszy w tym akcie ustawodawczym wyraźnie określone zostały rola i zadania adwokatury jako współczynnika wymiaru sprawiedliwości. Adwokat przestał być osobą tylko oferującą swoje usługi, za jaką uważało go ustawodawstwo kapitalistyczne. Stawał się on ustawowo czynnikiem współtworzącym wymiar sprawiedliwości i został zobowiązany do współdziałania z sądami i innymi władzami powołanymi do ochrony porządku prawnego Polski Ludowej. Ustawa była też przełomem w formach wykonywania zawodu adwokackiego i przemian ideowych. Powołała do życia zespoły adwokackie jako nową, socjalistyczną formę wykonywania zawodu adwokata. Zapoczątkowała proces integracji społecznej adwokatury i przemian świadomości ideowej jej członków.

Dalszy krok w kierunku normalizacji problemów adwokatury stanowiła ustawa o ustroju adwokatury z grudnia 1963 r., a jej treść zmierzała do dalszego ugruntowania procesu uspołecznienia. Proces ten znajduje się stale w stanie permanentnego rozwoju i niewątpliwie następne lata przyniosą jego dalsze pogłębienie w środowisku adwokackim.

Dziś, po dwudziestu latach od uchwalenia tej historycznej już i przełomowej ustawy, adwokatura stanowi organizację coraz bardziej stojącą na pozycjach politycznego zaangażowania w dzieło budowy socjalizmu w naszym kraju. Przebyła ona niełatwą drogę przemian ideowo-politycznych swych członków. Wszystko to stopniowo wpłynęło na podniesienie zaufania społecznego do zawodu adwokackiego, podniosło rangę i autorytet zawodu w ocenie społecznej.

Spółeczeństwo polskie dokonuje od szeregu lat ogromnych przeobrażeń swego życia, budując ustrój socjalistyczny w myśl wskazań idei Wielkiego Października.

W dziele tym coraz dobitniej widać wkład i aktywne uczestnictwo adwokatury, działającej jako współuczestnik wymiaru sprawiedliwości i przyczyniającej się swą konstruktywną postawą do budowy socjalizmu w naszym kraju.